

Motion till riksdagen 2024/25:3039

av **Märta Stenevi m.fl. (MP)**

Sjukförsäkringspolitisk motion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda effekterna av att slopa karensavdraget i sjukförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om steglösa nivåer i sjukförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stopp för att slås ut på grund av försenad rehabilitering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna rehabilitering genom förändrad rehabiliteringstrappa och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vidgad rätt till aktivitets- och sjukersättning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja nivån i sjuk- och aktivitetsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en sjukförsäkring för alla, även kulturarbetare, studenter, egenföretagare och gigarbetare, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer flexibel vilande ersättning för personer med sjuk- och aktivitetsersättning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter till ideellt arbete och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda SGI vid sanktioner från Arbetsförmedlingen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa preventionsersättning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Slopa karensavdraget i sjukförsäkringen

Karensdagen i sjukförsäkringen är visserligen numera omvandlad till ett så kallat karensavdrag på 20 procent när du är sjuk. Men faktum kvarstår att det finns en stor orättvisa eftersom en del personer kan jobba hemifrån när de är småkrassliga medan andra kanske inte har råd att stanna hemma när de är sjuka trots att de borde och går till jobbet ändå. Med risk för att bli sämre och smitta andra. Miljöpartiet vill göra som i många andra länder, bland annat alla andra länder i Norden, och slopa hela idén med karensen. Regeringen bör snarast utreda effekterna av att slopa karensavdraget, med syfte att avskaffa det.

Inför steglösa nivåer i sjukförsäkringen

Det är angeläget att skapa större flexibilitet och individanpassning i sjukförsäkringen. Miljöpartiet anser att det behöver bli möjligt att bli sjukskriven och återgå till arbete i den utsträckning som behövs, inte som i dag bara i fasta steg om 25, 50 och 75 procent. Det är inte minst viktigt för bra rehabilitering. I SOU 2021:69 föreslås att rehabiliteringsersättning över 25 % ska kunna ges steglöst. Det bör införas. Men minst lika viktigt är också att införa fullt ut steglösa nivåer för sjukpenningen. I dagsläget är det den nedre nivån som gäller, vilket betyder att en person som bedöms ha en arbetsförmåga mellan 26 och 49 procent bara får ersättning motsvarande 25 %. I realiteten kan ett visst antal timmar per dag i minskad arbetstid eller per vecka vara det som krävs. Då måste systemet kunna vara anpassat till den verkligheten. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

Stopp för att slås ut på grund av försenad rehabilitering

Under tiden med covid blev det uppenbart att den så kallade rehabiliteringskedjan slog hårt när människor kunde bli utförsäkrade när deras arbetsförmåga prövas mot normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden efter 180 dagar trots att de inte hade hunnit få eller gå klart rehabilitering som hade blivit fördröjd. Regeringen ändrade då reglerna och nuvarande regering föreslår nu också att förändringarna förlängs. Det är i sig bra. Vi anser dock att det behöver gälla som en allmän regel. Det kan inte vara godtagbart att försenad vård, rehabilitering eller andra insatser som är utom den enskildes kontroll gör att möjligheten att återgå till sitt arbete efter sjukskrivning försvinner. Det här har remissinstanserna LO, TCO och LO-TCO Rättsskydd lyft i sitt remissvar. De menar att undantaget från bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete vid uppskjuten vård bör permanentas och gälla alla förseningar av vård och rehabilitering som ligger utanför den försäkrades kontroll. Vi instämmer och regeringen bör återkomma med en sådan regeländring.

Värna rehabiliteringsmöjligheter

Miljöpartiet anser att de hårda tidsgränserna i sjukförsäkringen behöver omvandlas till avstämningpunkter för att säkerställa att rätt insatser görs för att en person ska kunna återgå till arbetet och återfå hälsa. Det vill säga den rehabiliteringstrappa som den dåtida Alliansen införde behöver ändras i grunden. I avvaktan på att det är möjligt att få en majoritet för det förslaget i riksdagen är det angeläget att åtminstone säkerställa att en person som får rehabilitering vid tidsgränsen 180 dagar måste ha möjlighet att fullfölja den innan prövning av arbetsförmåga i förhållande till arbetsmarknaden i övrigt ska göras. Rehabiliteringsinsatser ska aldrig avbrytas till följd av att olika tidsgränser uppnåtts, utan måste utgå från individens behov. Därför vill vi att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna rehabilitering genom förändrad rehabiliteringstrappa och tillkännager detta för regeringen.

Inför förslag för vidgad rätt till aktivitets- och sjukersättningen

Ett förslag i utredningen ”En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet” (SOU 2021:69) är att både aktivitets- och sjukersättningen ska bedömas mot samma nya arbetsbegrepp som gäller för sjukpenningen efter 180 dagars sjukskrivning. Det betyder att prövningen ska göras mot ”en angiven yrkesgrupp som innehåller

arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade”. Det var en förändring som gjordes av förra regeringen där Miljöpartiet ingick. Utredningen har även i övrigt föreslagit vissa förbättringar som gör möjligheten att få sjuk- respektive aktivitetsersättning mindre snäv. Vi anser att det är angeläget att regeringen återkommer med förslag till förbättringar för vidgad rätt till såväl aktivitets- som sjukersättning.

Höj den lägsta nivån i både sjuk- och aktivitetsersättningen

Att den förra regeringen tillsatt en utredning om hur sjuk- och aktivitetsersättningen kan räknas upp mer ändamålsenligt välkomnar vi starkt. Det är en förändring som vi vill se. Utredningen ska vara klar 1 dec 2023. Miljöpartiet medverkade medan vi var i regering till en mycket kraftfull höjning av sjuk- och aktivitetsersättningen. Det var hög tid att en förändring skedde. De som är så pass sjuka eller har så stora funktionsnedsättningar att de inte kan arbeta har haft det mycket tufft ekonomiskt. Vi anser dock att det fortfarande behöver göras en justering uppåt. Därför vill vi att riksdagen uppmanar regeringen att gå vidare med förslag om höjda ersättningsnivåer.

Kulturarbetare, egenföretagare och gigarbetare ska också ha trygghet

Det är också angeläget att framöver se till att sjukförsäkringen anpassas bättre till kulturarbetare, studenter och företagare, men också till behovsanställda, alltså de som jobbar inom den så kallade gigekonomin. Under Miljöpartiets tid i regering tillsatte vi den utredning som nu presenterat förslaget ”Ett trygghetssystem för alla – Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst”, SOU 2023:30. Förslaget innebär att SGI som huvudregel ska beräknas på historiska inkomster för både anställda och företagare. Detta skulle göra att nämnda grupper kan få en SGI som motsvarar vad de faktiskt betalat in till försäkringssystemen. Om det är mer fördelaktigt ska fortsatt en möjlighet finnas att få sin SGI beräknad på förväntade inkomster. Förslaget innebär även att ett antal konstnärstipendier ska bli sjukpenninggrundande. Idag innebär stipendierna tvärtom i värsta fall att konstnärerna får ersättning från staten som samtidigt kan leda till att de förlorar sin SGI. Även om det finns detaljer i förslagen som bör diskuteras vidare och som kan utvecklas tycker vi i Miljöpartiet att det är mycket angeläget att regeringen går vidare med utredningens förslag om ett trygghetssystem för alla och presenterar en proposition för riksdagen.

Inför en mer flexibel vilande ersättning för personer med sjuk- och aktivitetsersättning

Personer som har aktivitetsersättning eller sjukersättning måste enklare kunna pröva både att arbeta och att studera utan att riskera att förlora sin ersättning. I utredningen (SOU 2021:69) finns förslag om att införa en mer flexibel vilande ersättning vid arbete för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Det beräknas göra att 2 000 fler med aktivitetsersättning och 2 000 fler med sjukersättning kommer i arbete. Det leder till beräknad besparing i sjukersättningen och aktivitetsersättningen samtidigt som det skulle förbättra människors livskvalitet enormt. Miljöpartiet tycker att dessa föreslagna förbättringar bör införas. Därutöver vill vi framöver även gå vidare och se över möjligheten att studera med bibehållen sjuk- eller aktivitetsersättning. Därför föreslår vi att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer flexibel vilande ersättning för personer med sjuk- och aktivitetsersättning och tillkännager detta för regeringen.

Öka möjligheten att arbeta ideellt med bibehållen ersättning

I utredningen SOU 2021:69 som nämnts ovan finns förslag om att den som har sjuk- eller aktivitetsersättning måste ha möjlighet att arbeta ideellt med bibehållen ersättning och gränsen som man säkert ska ha rätt till föreslås vara 10 tim/v. Miljöpartiet anser att frågan är mycket viktig. Att ha sjukersättning för ett visst sjukdomstillstånd som innebär nedsatt arbetsförmåga får inte innebära att den enskilde inte ska kunna göra något alls av rädsla att ens ersättning blir ifrågasatt. Att delta i samhällslivet efter förmåga, kunna engagera sig i den grad man orkar eller på andra sätt delta i samhällslivet är viktigt för alla människor. Funktionsrättsrörelsen ifrågasätter gränsen om 10 timmar/vecka. Regeringen bör snarast återkomma med ett förslag där remissinstansernas synpunkter har vägts in.

Ett tidigare misstag får inte slå ut sjukskrivna arbetslösa

Även den som är arbetslös kan få cancer. I lagstiftningen hanteras ofta grupper som separata - i verkligheten kan samma person tampas med en rad olika utmaningar samtidigt. Idag nollas SGI om man som arbetslös får en sanktion från Arbetsförmedlingen. I stunden är sanktionen framför allt att a-kassan dras in under fem dagar, men de långsiktiga konsekvenserna är desto mer drastiska. I de fall en arbetslös blir sjukskriven utan att ha kommit i arbete efter en sådan sanktion kommer personen

nekas sjukpenning. En cancersjuk person kan därför stå utan sjukpenning och utan att ha möjlighet att vara tillgänglig på arbetsmarknaden, och i sin sjukdom samtidigt behöva söka försörjningsstöd för att klara sig. Det är inte orimligt med sanktioner om man missköter sitt arbetssökande - men det är orimligt att misstag ska kunna drabba en svårt sjuk människa flera år senare. Vi menar därför att SGI måste skyddas vid sanktion från Arbetsförmedlingen och att regeringen omedelbart måste återkomma med ett förslag på detta.

Inför preventionersättning för minskade sjukskrivningar

Ett av förslagen i utredningen ”En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet” (SOU 2021:69) av Samuel Engblom är att införa så kallad preventionersättning. Tanken är att ersätta det som i dag kallas förebyggande sjukpenning och som används i mycket låg grad. I stället är förslaget en ny förmån som kallas preventionersättning. Begreppet är tydligare och denna ersättning ska omfatta fler typer av insatser än dagens förmån. Syftet är att fler ska kunna få förebyggande insatser för att förhindra sjukskrivning. Vi ser det här som väldigt viktigt, det innebär ett bättre helhetstänkande och kan förebygga sjukdom. Vi ser att detta på sikt kommer kunna leda till besparing för minskad sjukpenning när personer med rätt åtgärder kan undvika att bli sjuka. Därför vill vi att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa preventionersättning och tillkännager detta för regeringen.

Märta Stenevi (MP)

Linus Lakso (MP)

Mats Berghund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Janine Alm Ericson (MP)